

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 8 februari 1897, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens embetsförvaltning.

För den granskning af förvaltningen utaf justitieombudsmansembetet, som enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen åligger lagutskottet, hafva båda kamrarne till utskottet öfverlemnadt justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna embetsberättelse. För samma ändamål har utskottet från justitieombudsmansexpeditionen fått mottaga dels de diaries, som under tiden från senaste riksdags början till början af den innevarande förts ej mindre i nämnda expedition än äfven under justitieombudsmannens embetsresor, dels ock expeditionens registratur för ofvannämnda tid, hvarjemte, på särskild requisition, handlingarna beträffande åtskilliga af justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Öfver den numera fullbordade granskningen af samtliga här ofvan angifna handlingar får utskottet härmed till Riksdagen afgifva utlåtande.

I embetsberättelsen redogöres för förvaltningen af embetet under den tid, som förflutit från afgifvandet af senaste embetsberättelse, dervid justitieombudsmannen enligt vanlig ordning först redovisar för de åtal, hvilka under den tid, berättelsen omfattar, blifvit slutligen afgjorda eller åtminstone i en instans pröfvade.

Derefter lemndar justitieombudsmannen redogörelse för två ärenden, i hvilka genom hans åtgärd vederbörande beredts ersättning för skada,

som vållats genom fel i embete eller tjänst, utan att dock åtal för felen egt rum.

I afseende å lagskipningens tillstånd i riket hänvisar justitieombudsmannen i främsta rummet till förutnämnda redogörelse för anställda åtal och framlägger dessutom åtskilliga af honom under hans embetsutöfning gjorda iakttagelser, som han anser förtjenta af särskildt omnämmande.

Den viktigaste af dessa iakttagelser rör underdomstolarnes vårdnad öfver förmynderskapen.

Härutinnan fäster justitieombudsmannen uppmärksamheten å några ganska allmänt gängse sedvänjor, hvilka synas honom icke öfverensstämma vare sig med lagens bokstaf eller dess syfte.

Sålunda tillämpades det i 6 § af lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884 förekommande stadgandet, att förmyndare skulle för hvart kalenderår afsluta räkning öfver allt det han hade om händer och före den 15 februari följande år ingifva räkningen till vederbörande gode män, ganska allmänt så, att förmyndare icke ansåges skyldig att afgifva redovisning förr än ett helt kalenderår förflutit, sedan förordnandet meddelades. En annan praxis, som stode i visst samband med den nämnda och som särskildt i förening med densamma minskade verksamheten af den lagstadgade kontrollen öfver förmyndareförvaltningen, vore, att, när föreläggande skulle meddelas att aflemna redovisning, sådant icke skedde förr än sent på året, ofta vid höstetinget och i sådant fall icke alltid vid dess början.

Det är att hoppas, att de värdefulla anvisningar till lagens rätta efterföljd, som af justitieombudsmannen sålunda gifvits, skola af vederbörande egnas tillbörlig uppmärksamhet, och det erkännansvärda syfte — ett så vidt möjligt verksamt skydd af de omyndiges intressen mot missbruk af förmyndares frihet att råda öfver omyndigs medel — justitieombudsmannen dermed afsett, sålunda kraftigt främjas.

En annan af justitieombudsmannen under hans embetsförvaltning gjord iakttagelse afser ofullständighet i underdomstolarnes saköreslängder. Förbrytelsen, för hvilken böterna ålagts, angäfvos i vissa fall icke med tillräcklig fullständighet, och äfven i fråga om straffet hade en dylik ofullständighet i saköreslängderna förekommit.

Äfven åt lagsökningsmålen har justitieombudsmannen funnit sig föranlåten att egna särskild uppmärksamhet. Desamma afgjordes nemligen ofta icke med den skyndsamhet, som i lagen föreskrifvits, hvarför justitieombudsmannen aktat nödigt att erinra vederbörande om nödvändigheten af dessa måls behandling med den skyndsamhet, som deras vikt kräfde och som, utan åsidosättande af andra lika angelägna göromål, vore möjlig.

I fråga om förordnande å landtmäteriförrättningar har justitieombudsmannen blifvit i tillfälle iakttaga, att skiljaktiga expeditionssätt användas inom olika län såväl med hänseende till dessa ärendens förberedande behandling som ock i fråga om deras slutliga afgörande; och lemna justitieombudsmannen härutinnan en belysande redogörelse, dervid han tillika framställer de grunder, som enligt hans åsigt äro afgörande för bedömandet af rättigheten utaf de särskilda expeditionssätten.

Den sista af de iakttagelser, för hvilka justitieombudsmannen i embetsberättelsen redogör, afser den formella behandlingen af mål angående äktenskapsskilnad i följd af horsbrott. Justitieombudsmannen fäster i detta hänseende uppmärksamheten på vigten deraf, att domstolarne vid dömande till skilsmessa på grund af sådant brott i utslaget nämna den person, med hvilken brottet blifvit begånget. Äfven affattningen af de utaf vederbörande konsistorier utfärdade skiljobref vore i berörda afseende af betydelse, hvilket äfven visat sig derutinnan, att ett skiljobref, deri skilnadsgrunden ej angifvits, möjliggjort äktenskaps ingående emellan en person, som sitt förra äktenskap med hor brutit, och den, med hvilken brottet blifvit begånget. Likaså har justitieombudsmannen funnit det anmärkningsvärdt, att några domkapitel med afseende å den brottsliga makans rätt att ingå nytt äktenskap i skiljobrefven upptaga allenast den från 13 kap. 2 § giftermålsbalken hemtade föreskrift, att samma make ej må gå i annat gifte förr än den oskyldige död eller gift är eller dertill samtycker och Konungen gifver der lof till. Det borde nemligen i skiljobrefven upptagas äfven det förbud mot äktenskap med den i horsbrottet delaktige, som innehålles i 2 kap. 11 § giftermålsbalken, enär skiljobrefvet synes afse att uttömmade angifva de äktenskapshinder, som det begångna horsbrottet medför.

Sedan justitieombudsmannen härefter redogjort för trenne domslut, som under år 1896 blifvit i högsta domstolens minnesbok antecknade, öfvergår han i embetsberättelsen till framställning af tvenne förslag, öfver hvilka utskottet framdeles under riksdagens lopp vill afgifva utlåtanden.

Justitieombudsmannens embetsresor under år 1896 hafva omfattat Hallands, Elfsborgs och Skaraborgs län. Han har derunder besökt läns- och stiftsstyrelserna, stadsdomstolarne, domhafvandena på landet och häradsarkiven samt fängelserna.

I afseende å hvad vid inspektionerna förekommit hänvisas i främsta rummet till de under embetsresorna förda diaries.

Rörande de klagomål, som under år 1896 varit föremål för justitieombudsmannens handläggning, meddelas i embetsberättelsen följande öfversigt:

Vid 1896 års början voro af förut inkomna klagomål fortfarande under handläggning	14
Under året hafva inkommit klagoskrifter till ett antal af.....	121
	Summa 135.

Af dessa hafva	
såsom återkallade afskrifvits	2
efter vederbörandes hörande fått förfalla	27
efter annorledes verkställd utredning afskrifvits	86
hänvisats till åtal	8
vid årets slut varit utställda till förklaring eller påminnelser	4
» » » » beroende på pröfning	8
	Summa 135.

Då angifvelser för embets- eller tjenstefel ej föranledt åtal, har detta i de flesta fall berott derpå, att antingen angifvelsen varit fullständigt obestyrkt eller ock det anmärkta förfarandet vid pröfning befunnits icke utgöra fel i embete eller tjenst; i några fall har emellertid justitieombudsmannen, oaktadt lagstridigt förfarande synes hafva förelegat, ej funnit anledning att om åtal föranstalta. Än har nemligen, såsom förut nämnts, ersättning för skada, som af felet förorsakats, kunnat genom justitieombudsmannens försorg vederbörande beredas, utan att åtal behöft anställas, än synes justitieombudsmannen hafva funnit hvad förklarandena i saken anfört göra åtal ej erforderligt. Så torde hafva varit fallet med ett under året afgjort ärende angående angivelse mot prestman, der justitieombudsmannen förklarat sig med afseende å hvad prestmannen anfört ej finna skäl att i ärendet vidtaga ytterligare åtgärd. Angifvelsen afsåg bland annat beifran af det förfarande, att prestmannen i fråga i strid mot 25 kap. 6 § 2 mom. strafflagen under flera års tid efter afslutningen af hvarje års konfirmationsundervisning såsom gåfva skulle hafva emottagit af konfirmanderna gjorda penningesammanskott.

I afgifven förklaring erkände prestmannen, att han i enlighet med gammal sedvänja, då konfirmanderna afslutat sin nattvardsundervisning, plägat från dessa emottaga ett gjort sammanskott af penningar, hvilket belopp, som städse varit ringa, han emellertid delvis skänkt till församlingens bibelfond och delvis använt till inköp af läroböcker till fattiga skolbarn, hvarjemte han förmälde sig hafva, innan ifrågavarande angivelse hos justitieombudsmannen blifvit gjord, vägrat att sådant sammanskott vidare mottaga. Denna sista omständighet styrktes af bifogadt intyg.

Förutom hvad ofvan nämnts angående innehållet af justitieombudsmannens embetsberättelse, upptager densamma meddelande derom, att någon förklaring öfver lagen, i den ordning 19 § regeringsformen föreskrifver, icke blifvit afgifven under den tid, berättelsen omfattar, hvarjemte justitieombudsmannen slutligen meddelar uppgifter från samtliga departementen rörande de åtgärder, som blifvit vidtagna i anledning af Riksdagens till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelser.

Vid den granskning af justitieombudsmannens embetsförvaltning, som lagutskottet sålunda grundlagsenligt företagit, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, hvilket utskottet härmed för Riksdagen

anmäler.

Stockholm den 8 februari 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.